42րդ ՏԱՐԻ—ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ | թիւ 24 | 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1908

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱՋԳԱՑԻՐ. ԳՐՈՂԱՑԱՆ, ԳԻՏԱՑԱՆ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑԱՆ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

Նամակ կամ դ՛ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել առ

ՍԻՄՈՆ Հ. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

Հեռեւեալ հասցէիւ

Կ. Պոլիս, Պալըգ-բազար, Նաֆիա խան, Թիւ 16

درعلیه‌ده بالق پازارنده نافیه‌خانده ۱۶ نومروده پونچ غزته‌سی ادارەخانه‌سی

Rédaction de la Revue arménienne POUNTCH

16, Nafié han, Balouk-Bazar, Constantinople

Արտօնատէր ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԻ.—Պատասխանատու—Տնօրէն Ս. ՀԱՄԱԼԵԱՆ

Տպագր. ՋԱՒՐԻԱ Ն. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ.

ՊԱՅՄԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԼՐԱԳՐՈՑՍ

Պոլսոյ համար, Տարեկան **50** *Ղրուշ*
Գաւառաց համար, Տարեկան **54** *Ղրուշ*
Արտասահմանի համար, Տարեկան **12** *Ֆրանք*

Թղթատարութեան ծախքը խմբագրութեանս վրայ է։

Լրագրոյս բաժանորդագրութիւնը ԲԱՑԱՌԱԿԱՊԵՍ ԿԱՆԽԻԿ է։

Կ'ընդունուին նաև Վեցամսեայ և Եռամսեայ բաժանորդագրութիւնք, համեմատական գիներով։

Հատը **40** *փարայ։*

Խմբագրութեանս ղրկուած ձեռագիրք, հրատարակուին կամ ոչ, ետ չեն դարձուիր։

Կ'ընդունուին նաև ծանուցումներ դիւրամատչելի պայմաններով։

ԱՐԵՒԵԼՔ *ՕՐԱԹԵՐԹ* ազգային, գրական եւ fաղաfական։ — *Բաժանորդագրութիւն տարեկան Կ. Պոլսոյ համար* 80 *ղրշ., վեցամսեայ* 45 *ղրշ., գաւառներու համար տարեկան* 108 *ղրշ., վեցամսեայ* 60 *ղրշ., օտար երկիրներու համար տարեկան* 35 *ֆր., վեցամսեայ* 20 *ֆր.։ Ձեռքէ վաճառուի տասը փարա։ ԱՐԵՒԵԼՔ հրատարակ կ'ելլէ ամէն օր, կէս օրին, խնամեալ բովանդակութեամբ, բնտիր յօդուածներով, թարմ լուրերով ու նորագոյն տեղեկութիւններով։ ԱՐԵՒԵԼՔ, իր վերակազմուած խմբագրութեամբ եւ իր կարող աշխատակիցներով, առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւէ տեղական հայ մամուլին մէջ։ Իր առաւելութիւններէն մէկն է ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ըլլալու հանգամանքը, որով իր բնթերցողներուն կը ներկայացնէ պարբերաբար Ծանօթ Դէմքեր եւ երբեմն ալ տեսարաններ։ Ոչ նուազ կը գնահատուին իր մասնագիտական յօդուածները, եկեղեցական, կրօնական, տնտեսական-տեղանաւորական, երկրագործական, եւայլն, բաց ի գրական, բանասիրական գրուածքներէ, օրուան տեղեկութիւններէ, եւն.։ ԱՐԵՒԵԼՔի պարբերեալ ամէն գրութիւն ու բաժանորդագին պէտք է ուղղել Տէր և Տնօրէն Գաբրիէլ Էֆ. Պօյաճեանի հասցէին, Ղալաթիա, Մահմուտիյէ Ճատտէսի, ուր հաստատուած են թերթին Տպարանն և Խմբագրատունը։

ՓՈՒՆՋ

42րդ ՏԱՐԻ—ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ Թիւ 24 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1908

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ

(ԵՈՒԱՆԷՍԿՈՒ)

(Շարունակութիւն եւ վերջ նախորդ յօդուածին)

Ատոր կը հաւատամ, և այս յառաջ եկած կը նկատեմ նախնեաց բառարաններու չգոյութենէն։

Վանք մը չկայ, ուր մագաղաթի վրայ բառարան մը գտնուի։

Նախնիք բառարան չեն չինած, և ս՛րքան գիտեմ, մեր ամենէն հին բառարանը՝ Էջմիածնայ երեմիա վարդապետինն է, որ առաջին անգամ լ Լիվոռնո տպագրուած՝ 250 տարուան հնութիւն մը միայն ունի, և բառերն հաւաքուած են Ատուածաշունչէն. իսկ Մխիթարեանք՝ չ՛ա՛ս եօքերը աւելի յառաջ տարած են, նախնեաց գիրքերն ալ պրպըտելով ճոխացուցած են Աբբայի բառարանը։

Իսկ 1865ին Մխիթարեանց տպագրած առձեռն բառարանը 6—7 հազար բառ աւելի կը պարունակէ, և եթէ այսօր վերատին տպագրուի՝ հաւանաբար 5—6 հազար բառ եւս աւելցած են։

Ասանք ապացոյցներ են թէ՝ Մխիթարեանք ալ չեն կրցած

գանել նախնեաց աշխատութեամբ հաւաքուած լիակատար բառարան մը։

Եւ անէնքու իրաւունք տուաւ մեզի՝ և ուզեց տեսնել երեմիայի նախատիպ բառարանը։

Դժբախտաբար չկրցի գտնել օրինակ մը։

—Երանի՛ պահած ըլլայիք։ Ես կը գնէի զայն, ըսաւ Եւանէնքու և աւելցուց.

—Պետք է գաւառական բոլոր բառերը՝ իրենց հնչումովը հաւաքել։ Շա՛տ գանձեր ունինք անոնց մէջ։ Ես՝ ըսաւ, երբ օտար բառերու արմատները կը պրպըտեմ, և մեր լեզուին մէջ չեմ գտներ, կ'ըսեմ իւրովի. — «Անպատճառ մեր լեզուին մէջ ըլլալու է, և ո՛վ գիտէ ո՛ր գաւառը պահած է զայն։»

—Տարիներ անցնելէ ետքը, գաւառական բառերու մէջ գտած եմ միտառած ո՛ւ և է մէկ բառ։

—Գաւառացիք ալ սակայն աղաւաղած են մեր բառերը, նո՛յն իսկ սովորական հայր, մայր բառերը։

—Բա՛յց հոգ չէ, ըսաւ։ Անոնք ալ իրենց յատուկ կանոնը ունին։ Այ տառերը ի կ'արտասանեն. մէթէ Պոլսեցիք երիկ մարդ չե՞ն ըսեր։ Մէթէ ատոր արմատը այր բառը չէ՞ որ եղեր է եր-իկ։ Տե՛ս, այդ այր բառը ի՞նչ եղած է։ Աւելցո՛ւր Մ մեզմ տառը, կ'ըլլայ մայր։ Աւելցո՛ւր թանձր հ տառը՝ և ահա՛ կ'ըլլայ հայր։ Գաւառացիք կ'ըսեն մհր, հեր և Ցրանոսացիք մհռ, քհռ, որոնց արմատն է, ինչպէս տեսանք, եր կամ հռ։ Այս երը պիտի գտնէի գրեթէ բոլոր լեզուներու մէջ։

Ապշեցուցիչ էր լինէ համար-այս լեզուական յայտնութիւնները, և յոգնալէն աշխատութեան արդիւնք, որ սակայն մեր մտքին կը հակառակին, եթէ այսպէս մէկիկ մէկիկ չբացատրուէին։

Ջխօսեցայ աւելի երկար։ Արգէն մեր խօսակցութիւնը շատ երկարած էր, և սիրով կը պատասխանէր սակայն լինէ։ Ես կը փափաքէի որ մեր լեզուն եւրոպական լեզուներու հիմն եղած ըլլար, և այս պատճառաւ՝ աւելի համակրական ու մտերմական ձեւ մը առած էր մեր խօսակցութիւնը։

—Սակայն, աւելցուցի, երբ մեր լեզուն մայրն եղած ըլլայ լեզուներու, ինչպէս կ'ըլլայ որ դիր ունեցած չըլլանք։

—Ո՞վ կ'ըսէ թէ՝ դիր ունեցած չենք։ Ունեցեր ենք, սակայն ինչպէս մինչեւ հիմա մեր գիտցածը չսորվելու մոլութիւնը ու-

նինք, հին առիթն ալ մոլին եղած ենք նոյն բանին: Այս ալ պէտք էր գիտնալ թէ՝ ուսումն ու գիտութիւնը մոգերու յատուկ էին: Անոնց հետ ժամանակ մը վերջացաւ դպրութիւնն ալ: Սոյգ վաւերագրերով կը հաստատուի թէ՝ նախապէս գիր ունեցած ենք, հոգ չէ թէ՝ անոր՝ այսինքն գրերուն՝ Դանիէլեան անունը տուած ըլլանք մեզ: Ինչ որ ցաւալի է, սա՛ է թէ գիտցող կարդացող չէ գտնուեր Ս. Մեսրոպ թէեւ ընթերցման դիւրութիւնը գտեր, բայց բառերը խառնակեր է՝ իր աւելցուցած տառերով:

Յիշեցի թէ՝ հիները Ի երկու Ջ, Շ երկու Ս, Դ երկու Ր, Վ երկու Շ, Ց երկու Զ, Հ երկու Յ գրի տեղ կը նկատէին և յարեցի.

—Արդեօք ո՞ր տառերը գտեր է Ս. Մեսրովպ. կարելի՞ է գիտնալ, հարցուցի:

—Տգեղ Թ, Ի, և կարգ մը գիրեր. մեր գիրերն ալ, հին առիւծներըը, 24 հատ էին. մնացածն յայտնի է թէ Մեսրոպին աւելցուցածն է:

Եւ անդէնքուն սկսաւ գրել լատինական գլխագիր ա՛յն տառերը՝ որոնք չատ մօտ են մեր Մեսրոպեան գլխագիրներուն: Այդ տառերուն և մերիններուն միջեւ գտնուող տարբերութիւնն աննշան է և մենք ո՛րքան հնութեան գիմենք, անոնք ա՛յնքան իրարու կը մօտենան:

—Հնութեան վրայ խօսելու համար, պէ՛տք է հեռանալ դէպի հնութիւն, ըսաւ:

Չէի կրնար հիացումս չյայտնել լուր այս խօսքերուն, և ո՛րքան կը հրճուէի, կարծես ա՛յնքան եւանդեամբ կը խօսէր ծերունին և կը վերջացնէր իր խօսքը սա բառերով.—«Պ. Մարգարեան, մոգթէ որ տասը տարի ևս ապրիմ: Ես Աստուծմէ ա՛յս խնդրած եմ: Եթէ չնորհէ Աստուած՝ փափաքիս իրականացումը, այն ատեն կը յաջսամ լրացնել և առաջադրած բառարանս տպագրութեան յանձնել:

Աւելորդ է ըսել՝ սրտագին մաղթանքներ ըրի, եւ Աստուած ծերունուին փափաքին համաձայն չնորհեց տասը տարիներ և աչկ ալ աւելի:

Սակայն, չկրցաւ դժբախտաբար իր բազդատական բառարանն ամմուլին յանձնել: Այսու հանդերձ՝ վստայ եմ որ Ս. Պատրիարքը՝ որ կտակակատար է, ամմութեան պիտի չգատապարտէ եւանդէնքուի սիրական բառարանը և ընդհակառակն պիտի չա-

նադիր գտնուի ի գործ դնել Եւանգէլքուի վերջին խոհը, ո՛րքան ալ տարօրինակ թուի անոր այդ երկասիրութիւնը՝ մանաւանդ յաչս արդի... դիւանակալներուն։

Եւանգէլքու՝ գուշակելով իր մօտալուտ մահը, 1905 Սեպտ. 9/22ին հետեւեալն գրած է Ս. Պատրիարքին։

«Բաւական երկար տարիներէ ի վեր կ՛աշխատիմ հայ արմատներու համեմատութեան վերաբերեալ գրքի մը պատրաստութեան, որուն պատրաստութեան համար (տպագրութեան համար ըսել կ՛ուզէի) Բարիզի Քոէյար Լիւնէն գրած եմ 158000 ֆրանք։

«Կը փափագիմ որ այս գործն աւարտի և տպագրութիւնն սկսի. լակ եթէ մեռնիմ, կը խնդրեմ որ ժամանակին Պատրիարքը տէր լինի այս գումարին և հրատարակէ իմ կազմած գիրքս։

«Տարակոյս չկայ թէ սակէ դուրս է կարօտելոց համար ապագայ պրկելիք դումարս»։

Ս. Պատրիարքը 1905 Փետրվ. 11ին պատասխանելով այս նամակին, փափաք կը յայտնէ և կը մպրթէ որ յիշած երկը իր կեանքի տանութեանը լոյս տեսնէ, և կ՛աւելցնէ.

«Բայց քանի որ Պատրիարքարանիս այսպիսի յանձնարարութիւն մը ընել հեռատեսութեան պարագաք կը սեպէք, Ձեր յանձնարարութեան մէջ ոյնէն ալ չյոյս տուէք Պատրիարքարանիս, որպէս զի կարող լլլայ առ յապայն ձեր փափաքը գործադրել, եթէ երբէք իր վրայ պատասխանատուութիւն մը ծանրանայ»։

Աւաղ եկ 1906 Մարտ 23ի Եւանգէլքուի գրած յիշատակութեան արժանի մէկ նամակին վերջին մասը։

«Գալով իմ երկասիրութեանս, որուն տարիներէ ի վեր կ՛աշխատիմ, և յոյս ունիմ աւարտել մի քանի տարիէն, անոր վերջնական յարդարութեան և տպագրութեան ծախուց համար Փարիզի Գրէտի Լիւնէ գրամատունը գրած եմ բայէն 158000 ֆրանք, որ վերի ցուցակին դուրս է։

«Հայ լեզուի բարձրութիւնը և կարեւորութիւնը ցուցնող իմ երկասիրութիւնս, որ իմ գուրգուրանքիս առարկան եղած է միշտ, գիտեմ թէ իմ մահուանէս վերջը՝ հոգ ճարակ պիտի գտնոյ և կամ թողուելին անպէս գործ մը նկատուի։ Վասն զի իմ բռնած ճամբաս, մինչեւ հիմա դիւանակալներու կողմէ ընդունուած ճամբէն դուրս լլլալուն, դէս հակցող պիտի չգտնուի, որով գործս ալ պիտի մնայ երեսի վրայ։

«Ձեր Սրբազնութիւնը խորհուրդ կուտար ինձ՝ անցնել մէկ նամակով, թէ կա՛ն գրագէտներ, և կարելի է անոնց գնահատման ենթարկել երկասիրութիւնս:

«Բայց ներում ինձ հարցնել թէ՝ ո՞ր գրագէտները ըսել կուզէք:

Անո՞նք՝ որոնք թէեւ գրագէտ՝ բայց չեն գիտեր իրենց ղեզուխին ու տառերուն ծագումը: Ձե՛ն գիտեր նաեւ իրենց լեզուին համեմատական ուսումը:»

Եւ անէնքան այս նամակին վերջին տողերը՝ որ ուղղուած են գրեթէ արդի գրագէտներու ամենամեծ մասին, ապա քէն քիչ մը կծու են, բայց ասոր պատճառն ալ ծերունի բանասէրին տեսած ա՛յն ընդհանուր անտարբերութիւնն և իր գործին նկատմամբ ցոյց տրուած արհամարհանքն ու ծաղրանքն էր, որ տեղի կ՛ունենար անտարակոյս՝ վհատեցնելու համար ծերունի բանասէրը:

Մինչդեռ կասեմ թէ՝ այս դէպ ունակութիւնն ալ մեզի տըրուած է բացառապէս, ոակայն բաղդատական բառարանին անվհատ հեղինակը իր գործին գիտակցութիւնն ունէր և մեծ վստահութիւն՝ ապագային վրայ:

Ինքը ժամանակին մարդը չէր: Կը հաւատար թէ՝ ապագային գրականութիւնը պիտի օգտուի իր բազմամեայ աշխատութենէն և գիտական նոր լոյսեր պիտի սփռէ լեզուագիտութեան վրայ:

Եւ այս՝ ճիշդ կրնանք նկատել, քանի որ պատմութիւնը այս առնակ եղելութեանց քանի՛ քանի՛ նշանակելի օրինակներ ունի:

Մօտապէս պիտի ցաւիմ, եթէ այդ գրական գործը չտպագրուի, ա՛յ թէ անոր համար որ չեն յարգուիր կտակները մեր մէջ, այլ անոր համար որ քառասնամեայ՝ օգտակար աշխատութիւն մը պիտի կորսուի, մինչ այդ երկասիրութեան հրատարակութիւնն՝ շատ մը նոր հետազօտութիւններու առիթներ պիտի հանդիսանայ:

Աւելորդ չեմ համարիր հոս յիշել նաեւ Եւանէսքեանի այն խոստումնէ հատուէքը, զոր ի գիր առած էր 1906 յուլիս 28ին:

«Այս տկար վիճակիս մէջ, գիշեր ու ցորեկ կը գործեմ. — Շո՛ւտ ինդերեանի եմ պատրաստելու յառաջաբանը, ու տպելու միատեղ 3 կամ 4 արմատներով. այս կերպ(ով) մեծ յոյս ունիմ թէ՝ պիտի կարենան ըմբռնելու ու առաջնորդելու գաղափարս իմ մահուան(էն) յետոյ:

«Ընդհակառակն, եթէ բառարանս չհրատարակուի, ամբողջ

իմ illusiaն, իմ գո՛րծս կորսուած է, ու ես իմ մահկանացու մահիճս վրայ պէտք է մեռնիմ մեծ տանջանքի մէջ, մեծ ցաւով ու զղջանիով։»

Արդեօք ո՛րքան իրաւունք ունի գիտուն եւ անէքդոտ այս տրտունջն բառնալու։

Սակայն Ս. Պատրիարքին յայտնի նախանձախնդրութիւնը՝ կտակներու գործադրութեան մասին, պիտի թոյլ տայ մեզ այժմէն ըսել.— Ո՛չ յարգելի, տքնաջան բանասէր, պիտի չթողունք զքեզ տանջանքի եւ ցաւի մէջ եւ փափաքդ պիտի ընդ հուպ կատարուի։ Քու ականերատին պիտի խոյանան՝ զի քու հոյակապ գործդ ի լոյս պիտի ելնէ, գիտական լոյսեր պիտի սփռէ, թէեւ կարգ մը բանաւէճերու, խելմը լեզուապայքարներու տեղի պիտի տայ, բայց քու անունդ՝ յաւերժ պիտի անմահ մնայ ո՛չ միայն բանասէրներու ընդարձակ շրջանակին մէջ, այլ եւ բարեգործ, ազնիւ անձանց նախաշարքին վրայ առաջին տեղ մը պիտի գրաւէ յիրաւի։

Կ. Պոլիս ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

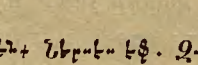

Հաճոյքով կը հրատարակենք Նեբլես էֆ. Զաքարեանի հետեւեալ շահեկան ընդմանրութիւնը, որ կը բօսլի կրնայ մը վրայ, մանկանց խաղերուն եւ խաղալիքներուն կրնայ վրայ։ Ասոնք ձնողաց նկատառման ըստ ամենայնի արժանի թղթակցութիւն մը։ Մեր Ընթերցողաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս յօդուածին վրայ։—

ԽԱՂ ԵՒ ԽԱՂԱԼԻՔ

Իվերտօնի ճեմարանին ուսուցիչ մանկավարժ Ֆռէօպէլ՝ Քէսթալօցցիի դրութեան հետեւելով՝ մանուկներն ամէնէն աւելի իրենց սիրած ու ախորժած խաղին մէջ կրթելու հոգածու գտնուեցաւ եւ իւր հիմնած վարժարանին գլխաւոր սկզբունքն ըրաւ խաղն ու ազատական շարժումը։ Ֆռէօպէլ թոյլատրեց որ մանուկները հետաքրքիր ըլլան եւ նորանոր միջոցներ ստեղծելով՝ չանդադիր գտնուեցաւ եւ օգտակար համարեց մանուկներու չափաւոր հետաքրքրութիւնը դրգռել։

Ֆռէօպէլ չանաց իւր մանկապարտէզներուն մէջ մանուկին

ֆիզիքական, խնացական ու բարոյական ոյժերը նեղդաչնակօրէն զարդացնել և առ այդ խաղն ու պարը և երգը խիստ անհրաժեշտ դատեց: Ըսաւ թէ՝ մանկան առողջ ու հիւնական դաստիարակութիւն մը տալու համար ամէնէն կենսական միջոցներն են խաղն ու պարը և երգը, որովհետև խաղին, պարին և երգին մէջ՝ փարձ ու ձեռնհաս մանկավարժ մը ամենադիւրին կերպիւ կրնայ տղուն սովրեցնել ի՛նչ որ փափագի: Եւ ահա՛ այս ճշմարտութիւնը ապացուցանելուս համար՝ Տօքթ. Կալիպ Աթա պէյի «Խաղ և խաղալիք» վերնագրով գրած խիստ չահեկան յօդուածը թարգմանաբար մեր մանկավարժներուն և ծնողներուն ուշադրութեան կը ներկայացնեմ:

«Խաղը տղոց համար ո՛չ միայն զբօսանք մ՚է, այլ՝ առողջապահական տեսակէտով՝ խիստ անհրաժեշտ պէտք մը: Մանուկը դեռ քալել չսկսած, օրօրոցին մէջ եղած պահուն իսկ, խաղալու փափաքը ցոյց կուտայ: Ուրախացած ժամանակ արձակած սեղմ ու զուարթ ճիչերը ու մինչեւիկ ձեռքերը չարժելը՝ խաղալ փափաքելուն ապացոյցներն են: Տղայ մեծցնողները շատ լաւ գիտեն թէ՝ մանուկը երբ քիչ մը մեծնայ ու անոր հետ աչքկապուկ կամ վազվզուկ խաղացուի, ո՛րչափ կը զուարճանայ: Ինչ-իւայ, վազվզել սկսած ժամանակ, այլեւս խաղալիքներով զբաղելէ չգոհանար. պարտէզը, փողոցը, դաշտը երթալ ընկերներուն հետ վազել, վազվզել, ցատկռտել կ՚ուզէ և յիրաւի խաղերուն ամէնէն լաւն ու առողջապահականը բացօդեայ տեղերու մէջ վազել ու խաղալն է: Երկու-երեք տարեկան տղոց գետինը նստելով աւազի հետ խաղալնին ալ առողջարար զբօսանք մ՚է: Մանուկը ձեռքի փոքր թիակը աւազը պղտիկ դոյլիկի մը մէջ լեցնելով՝ ժամերով կ՚զբաղի. այս միջոցին թէ՛ մաքուր օդ կը շնչէ և թէ՛ մինչեւիկ թեւերը ու ոտքերը միշտ չարժելով՝ առողջապահիկ մարմնամարզ մ՚ըրած կ՚ըլլայ. սակայն աւազը պէտք է մաքուր ըլլայ. հետեւաբար աւազի խաղը քաղաքներու մէջ չկրնար ըլլալ. անպատճառ ծովեզերը կամ մաքուր հող ունեցող տեղ մը պէտք է:

Օգաւուն տեղերու մէջ կատարուած գնաւակի, հոլի, շրջանակ դարձնելու, վազելու խաղերը ամէնէն գիտական մարմնամարզներն իսկ գերազանցող առողջապահիկ խաղերն են: Սակայն, առանք ընդհանրապէս մեծկակ տղոց համար են: Փոքրիկ աղջիկները չուան ցատկելէ և պուպրիկներու հետ խաղալէ կ՚ախորժին: Անոնց

համար ամէնէն օգտակար և գեղեցիկ խաղն մի քանի աղջիկներով ձեռք ձեռքի բռնած պարախաղ խաղալն է։

Խաղն առողջապահիկ ըլլալու համար օգտուն տեղի կը կատրտի և չատ տաքնելով ալ խաղալու չէ։ Այս եղանակին մէջ, այսինքն՝ բազմութեամբ կազմուած պարահանդէսները խիստ վնասակար զբօսանք մ'են։ Կարմրախտի պէս տարափոխիկ հիւանդութիւնները այսպիսի բազմամբոխ տեղերու մէջ մէկզմէկու կը փոխանցուին։ Պոյտի և զբօսավայրերու մէջ պէտք է մանուկը բոլորովին անձանօթ տղոց հետ խաղցնելէ զգուշանալ։ Փոքրիկ տղաքը մի'չտ պէտք է առանձին խաղցնել, որովհետև մանուկին տարիքը տ'րքան փոքր ըլլայ, տարափոխիկ ախտերն ա'նքան չուտով անոր կը փոխանցուին։

Այժմ բժշկութիւնն հաստատած է թէ բացօդեայ տեղերու մէջ խաղալն մարմնամարզէն աւելի օգտակար է։ Մարմնամարզը չի-ղերէն մի քանիները զօրացնելու համար օգտակար բան մը կըրնայ համարուիլ, սակայն ամէն տղու չի յարմարիր, նոյն իսկ ո-մանց վնասակար ալ է. իրենց կազմուածքին տակալու կարողութենէն աւելի մարմնամարզ ընելնուն պատճառաւ սրտի հիւանդութեան ենթարկուողներ ալ կան, մինչդեռ խաղն առ հասարակ բոլոր մանուկներուն համար օգտակար է։ Խաղը մարմնամարզի պէս ո'չ միայն մէկ անդամին՝ այլ բոլոր մարմնոյն առողջութեան ու ամման կը նպաստէ։ Խաղը չէ' թէ միայն տղոց, հապա չափահասներուն ալ առողջութիւնը կ'երաշխաւորէ։ Անգլիացիներէն պէտ և մօրուք ունենալու տարիքին մէջ գանուողներուն խակ խաղացած ֆօթ-պոլ, լէգէն-թէնիս և տակաւին անուններնը մեզ անձանօթ ուրիշ ամէն տեսակ խաղերը օրինակելի առողջապահիկ զբօսանքներ են։

* * *

Շատերու կարծածին պէս՝ խաղալիքն ալ տղոց լացը կտրելու, անոնց ադմուկ հանել չտալու, մօրը սրտնեղութիւն և ձանձրոյթ պատճառել չտալու ծառայող անօգուտ բան մը չէ. խաղալիքն ալ առողջութեան համար մեծամեծ ու կարեւոր օգուտներ ունի։ Խաղալիքէ զուրկ տղայ մը անգործ մարդու մը կը նմանի. անոր պէս ի'նչ ընելը չի գիտեր. միշտ տխրելու և վշտանալու հակում կ'ունենայ, որովհետև չկրնար, ուղեղին գործունէութիւնը վառնելու տեղ չգտնար։ Խաղալիք ունեցող տղայ մը ան-

կիւն մը կը կծկուի, ինքնիրեն կը մտածէ. մինակութեան և անգործութեան դէմ անունը չսովրած՝ անոնց պատճառած դառնութիւնը կ'զգայ:

Մարդս, —տրամաբանութեան բացատրութեան համեմատ, — քաղաքակիրթ արարած մ'ըլլալով՝ մի'չտ կը խորհի միայնակութենէ, ցեղակիցներու հետ գտնուիլ, անոնց հետ տեսնուիլ կ'ուզէ, մինչդեռ մանուկ մը գինք շրջապատող չափահաս մարդոց հետ չի կրնար մտերմանալ, որովհետև ինքզինքը անոնցմէ փոքր և անոնց չկարենալ հաւասարիլը կ'զգայ. ահա՛ այս պատճառաւ է որ բնազդը մանուկներու սիրտին մէջ կ'արթնցունէ խաղալիքներու սէրը:

Տղան՝ ի մանուածրի առանձին գտնուած պահուն՝ խաղալիք կ'ուզէ. ընկերներու հետ գտնուած ժամանակ խաղալիքները կը մոռնայ. այս միջոցին իւր խաղալիքները պահած տեղէն դուրս կը հանէ, զանոնք ընկերներուն ցոյց տալով պարծելու համար միայն: Մանուկն հաճոյք չզգացած բանէ մը, զոր օրինակ տկար եղած մէջնային գինքը քննելու եկող բժիշկէն՝ վախնալով լացած ու պոռացած ատեն երբէ ձեռքը խաղալիք տրուի, ատելորդ է ըսել, կը լռէ անմիջապէս և կը հրճուի: Խաղալիքը մանկաբոյժներուն խիստ կարեւոր օժանդակն է: Հիւանդ տղոց համար խաղալիքը խիստ անհրաժեշտ է: Յաճախ կը տեսնենք մանուկներ, որոնց դէմքը գունատած է հիւանդութենէ մը, աչքերնին փոսացած, երեսնին թարշամած և տկարացած են, և այս պատճառաւ ամիսներէ ու թերեւս տարիներէ ի վեր անկողնոյ կը ծառայեն. այդ խեղճ մանուկներն տակաւին արդեօք ո՞րքան ատելի պիտի ձանձրանային ու տառապէին առանց խաղալիքի: Խաղալիքը զբօսեցուցիչ ընկեր մ'է ուրեմն, հաճոյքի պրիւբ մը. անով է որ անմեղուհակ մանուկը կը մոռնայ իւր լացը, ցաւն ու ո՛ և է տհաճութիւնը:

Խաղալիքը միայն տղան զբօսցնելու չի ծառայեր, այլ մանուկին կրթութեան, զարգացման, մտքին ու զգացման աճման ևս կը նպաստէ: Մինիմիկի մը խաղալիք տալն չափահասի մը գիրք տալու չափ օգտակար է: Առաջին ու ամենէն տղէկ իրագիտական դասերը խաղալիքներէն կը սորվին տղայք: Փոքր տղու մը նպատիթիթ զգայարանքները իրենց շուրջինները այնքան լաւ չեն կըրնար զգալ. անոր տեսած, լսած, չօշափած բաները տակաւին անոր համար խիստ խառն և մեծ կ'երեւան, զանոնք չի կրնար զա-

նազանել։ Շուրջի մարդիկն ու իրերը անոր մատղաշ մտքին համար անհասկնալի ու անհամեմատելի են. անոր համար, հասկնալի են միայն փոքրիկ խաղալիքները։ Օրինակի համար. մինիմիկ աղջիկ մը նստեցուցէք գեղագործ հագուստներ հագած սիրուն կնոջ մը դէմ, մանուկն իրեն հետ բաղդատմամբ չափազանց խոշոր եղող այդ տիկինին չի նայիր իսկ, որովհետև նայած պահուն բան մը իսկ չի հասկնար։ Սակայն, այդ նոյն մինիմիկ աղջկան ձեռքը պուպրիկ մը տուէք, անմիջապէս փոքրիկին աչքերը կը բանայ, սիրով կը յափշտակէ պուպրիկը և անոր համար հասկնալի և զբօսեցուցիչ է։ Պուպրիկին խաւաքարտէ կամ հողէ դէմքը, ապակիէ աչքերը, փայլուն շրջազգեստը, ժապաւէնները անզգալաբար մանուկին շատ բան կը սովրեցնեն։ Շատ մը իրերու ձեւը, գոյնը, մեծութիւնը, տոկունութիւնը և յատկութիւնները անոր կը ծանօթացնեն։ Օրինակի համար, տեսէք սա՛ պզտիկ տղան, որ թիթեղէ կառքի մը լծուած խաւաքարտէ ձիու մը սանձէն բռնած՝ կը քաշէ. ձին պտըտցնել տարեր է. դո՛հ է, չա՛տ հեռու տեղէ մը գալը կը հասկցնէ, յոգնած ձին լծաթող ըրաւ. կ՚ուզէ, անոր (ձիուն) առջև կեր և ջուր դրաւ. յետոյ զայն և կառքն ալ խոտ տարաւ։ Ա՜սանք իրագիտական դասեր չե՞ն միթէ։ Հիմա ալ սա փոքրիկ աղջկան նայեցէք, բայց զայն դիտեցնիդ յայտնի մի՛ ընէք, մի՛ զգացնէք, որովհետև չուզեր որ իւր կատարած գործերը ուրիշները տեսնեն։ Պուպրիկ մը և անոր յատուկ անկողնիկ մ՚ունի. պուպրիկը կը սիրէ և մանաւանդ անկողնիկին մէջ կը պառկեցնէ, յետոյ անոր շրջազգեստներն, ճերմակեղէններն ու զգեստները խնամով ժողուելով՝ պզտիկ սնտուկին մէջ կը պահէ։ Հիմա քնացուցած է և կերակուր պիտի պատրաստէ. պզտիկ խոհանոցի մը կազմուածքն ունի, որուն մէջ կան կրակարան, սաներ, պնակներ են.. անոնք լաւ մը մաքրուած ու տեղերն դրուած են։ Ահա՛, ուրեմն, անկարեւոր համարուած խաղալիք մանուանց ամբարիստներն բոլորն ալ մէկմէկ դասեր են. յուսա՛նք որ տղան այդ մինիմիկ աղջիկը վաղը մեծցած ժամանակ՝ այդ դասերը չպիտի մոռնայ և լաւ տոնտիկին մը, գործվածքի մայր մը պիտի դառնայ։

Խաղալիքը ա՛չ միայն տղուն զգայարանքներուն, այլ զգացումներուն ալ զարգացման կը ծառայէ. զոր օրինակ, օր մը, աղքատ տղեկ մը կուգայ ձեր տան դրան առջև գլուխ կը ծռէ. զայն ուրախացնելու համար այդ տան մանուկներէն մէկուն խաղալիքը

աղքատ տղուն տալ կ'ուզէք, բայց ձեր փոքրիկը հաւանութիւն չի յայտներ. կ'ուզէ որ իւր խաղալիքներուն մ'է ոք չդպի, սակայն գուք կը հասկցնէք անոր թէ — անշուշտ համոզիչ խօսքերով — գթութիւնը առաքինի յատկութիւն մ'է, և մարդ պարտաւոր է իրմէ դժբախտ եղողներուն օգնել, և ահա՛ այսպէս ազնուասըրտութեան դեղեցիկ դաս մը տուած կ'ըլլաք անմեղ մանուկին:

Փոքրիկներուն խաղալիք տուած ժամանակ նկատի առնելու է անոնց տարիքը: Կաթնկեր ու օրրանի մանկան մը և վազող, խաղացող ու խօսող տղու մը միեւնոյն խաղալիքը չտրուիր: Կաթնկեր մանուկին ոտկայող և գունապերճ խաղալիքներ տալու է, որովհետև անոր դեռափթիթ զգայարանքները սաստիկ ազդեցութիւններով միայն կ'զգացուին. բժժժաւոր և երփներանգ և պաճուճազարդ պուպրիկներէն շատ կ'ախորժի. բայց անոնցմէ միշտ ամէնէն ճաշակաւորն պէտք է ընտրել:

Մանուկը քիչ մը մեծնալուն պէս՝ խաւաքարտէ, փայտէ կամ քառակուսի չինուած կենդանիներ կը փնտռէ խաղալու համար. հաջող չուներու, մայող գառնուկիներու պատկերներ տեսնել կ'ուզէ: Կենդանիներու պատկերներէն տղան թէ՛ կ'ուսանի և թէ՛ կ'զբօսնու: Այդ նոյն խաւաքարտէ պատկերներուն ձեւը տղուն մտքին մէջ լաւ մը կը տպաւորուին և քիչ մը մեծնալուն՝ երբ անոր իրականը տեսնէ, անմիջապէս անունին կը վերյիշէ:

Մանուկն աւելի մեծնալուն՝ այլեւս միմիայն պատկերներուն չի գոհանար, այլ՝ եթէ մանչ է՝ մեքենայով վազող ձիեր, իսկ եթէ աղջիկ է, շարժուն աչքերով, գեղազարդ շրջազգեստներով զարդարուած պուպրիկներ կ'ուզէ: Տղան դպրոցական շրջանին մէջ իսկ, գիրք կարդալ սկսած ժամանակ անգամ, խաղալիք ունենալ կը փափաքի և սակայն անկէ ալ կրնայ օգտուիլ: Սիրուն պատկերներով խաղալիքները, արուեստագէտի մը չինած գեղակերտ արձանիկները տղուն մէջ գեղեցկին յարելու ճաշակը և գեղարուեստի հակումը կը զարթուցանեն:

Խաղալիքները պէտք է անվնաս ըլլան. կ'ուզեն որ վնասակար ներկով մը ներկուած կ'ըլլան, որոնք մանուկն զբաղեցնելէ առաջ՝ անոր կը վնասեն, մէկ կողմը կը կտրեն: Ցայտնի է թէ՝ պղտիկները խաղալիքները իրենց բերանին տանելու, ծծելու և լզելու գէշ սովորութիւնն ունին, հետեւաբար անոնց չա՛տ փոքր խաղալիքներ տալէ պէտք է զգուշանալ, և եթէ խաղալիքն բե-

բանն ազմելու մեծութիւնն իսկ չունի, կրնայ ըլլալ որ դիւրաբեկ կտորներ ունենայ և մանուկն այդ կտորները զատելով՝ բերանը տանի: Անգամ մը, օրինակի համար, տղայ մը՝ սուլիչը փչած ատեն, սուլիչին ծայրիկը ելնելով՝ կոկորդը գնայ խեղճ մանկան: Դիւրաբեկ և ապակիի պէս կտրած ատեն՝ տղուն մէկ կողմը մանելու հաւանականութիւնն ունեցող մարմիններէ չկնուած խաղալիքները մանուկներու տալու չէ: Սրածայր խաղալիքներն ալ նմանապէս վնասակար են մանուկներուն համար:

Կապարէ խաղալիքները վտանգաւոր են, որովհետև կապարը քիմիական ամէնէն վտանգաւոր մարմիններէն է. կրնայ ըլլայ որ —և հաւանական ալ է— տղան խաղացած պահուն մասը բերանը տանի: Թէպէտ և այս տեսակ խաղալիքները ներկով ծածկուած կ'ըլլան, բայց՝ առ ի զգուշութիւն՝ այդպիսի խաղալիքներով խաղացող տղոց ձեռքը պէտք է լուալ խաղալէն վերջը:

Սկղուխէ չկնուած խաղալիքները (քեաֆուր) կը հոտին. իրաւ է որ այդ հոտը վնասակար չէ, սակայն սէլլուլոյը կրակին ներկայացուելուն՝ անմիջապէս կը բռնկի, որուն պէտք է ուշադիր ըլլալ:

Խաղալիքներուն համար ներկի խնդիրը խիստ էական է, որովհետև ներկերուն մեծագոյն մասը վնասակար են և խաղալիքներուն ինչով ներկուիլը շատ անգամ անծանօթ է մեզ:

Եւրոպայի մի քանի քաղաքներուն մէջ՝ խաղալիքները՝ ներկելու խնդիրը նկատողութեան առնուելով՝ մանուսար կանոններ դրուած են: Աւստրիոյ մէջ շաքարագործներուն, բադիջաններուն և խաղալիք չինողներուն բացարձակապէս արգիլուած է Անիլին ներկերը գործածելը. անոնք արտօնուած են միայն բուսական ներկերը գործածելու: Մեռաղային ներկերէն միայն ոսկիէ և արծաթէ թերթիկները կրնան գործածուիլ: Ջառիկէ, անթիմոնաւանէ, կապարէ և անդիկէ և սոսկայ նման մետաղներէ պատրաստուած ներկերու գործածումը արգիլուած է. այդ կանոնը կը տրամադրէ նաեւ որ՝ խաղալիքը ինչ ներկով որ ներկուած ըլլայ, ներկին վրայ հաստակեկ և խոնաւութեան դիմացող վեռնիկի խառնուրդ մը ծածկուած ըլլայ, այդ նոյն խաղալիքը:

Աւստրիոյ մէջ գործադրուած այս կանոնը հետեւելիք եւ խիստ գովելի ու առողջապահական նախազգուշութիւն մ'է:

Ո՛րչափ խաղալիքներուն վրայ քսուած վեռնիկը ներկերուն

պատճառելիք վնասն աստիճան մը կը մեղմացնէ, սակայն մանուկները իրենց խաղալիքներն գետինը զարնելը սիրելնուն համար՝ այդ վերնիկի խաւը խաղալիքներուն վրայէն տեղ տեղ կը թափի: Սպիտակ և փայլուն ներկով խաւաքարտներ ու թուղթեր մանկանց տալէ պէտք է զգուշանալ, որովհետեւ մանուկն զանոնք բերանը տանելով՝ անոնցմէ կը մնասուի: Այդ սպիտակ փայլուն ներկը սպիտակադեղէ (լիտրիպէճ) չինուած պատրաստուած է:

Ամենէն աւելի զգուշանալիք ներկերն են գաւիթէ չինուած կանանչ, անգիկի ծծմբատէ պատրաստուած, կապարէ չինուած դեղին եւ սպիտակադեղէ պատրաստուած ճերմակ գոյները: Պատրիճներու կրած չրջագեստներուն գոյնն ալ ուշադրութենէ վրիպեցունելու չէ. մանուկներն այդ չրջագեստներն ալ բերաննին կը տանին:

Մինչեւ հոս մեր ցոյց տուած վտանգները միայն նոր խաղալիքներուն համար են. հին, գործածուած խաղալիքներն հիւանդութիններ ալ փոխանցելու վտանգը կ'ստանան: Խաղալիքները պէտք է միշտ մէկ տղու յատկացուած. և նոր ըլլան. թէպէտ և ընտանիքի մը տղայք կրնան մէկ նոյն խաղալիքով խաղալ՝ առանց վնասուելու, սակայն դրացի տուներու և դպրոցներու սէջ տղաքը մէկ խաղալիքով մը խաղցնելը մնասակար է: Հիւանդ տղու մը, մանաւանդ սպանիական հիւանդութիւնը ստատկացած մանկան մը, խաղալիքը ուրիշ մանուկի մը տալ մեծ սխալ է. այս տեսակ պատգամներու մէջ կան մարդիկ՝ որ չարիք գործած կ'ըլլան բարիք ընել ուզած ժամանակնին, իրենց հիւանդոտ տղոց, որոց կեանքն ի հարկէ կը վնասուի:

ՆԵՐՍԷՍ ՃԱՔԱՐԵԱՆ

ԲԱԲԵՐԴԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԷՆ հետեւեալը գրկուած է մեզ առ հրատարակութիւն. —

Տէր Խմբագիր,

«Փունջ»ի քսաներորդ թուոյն մէջ «Դամբանական մը» վերնագրով և «Փունջի գրկելու պաշտօնն ստանձնեց Մ. Սանոսեան» ստորագրութեամբ՝ Բաբերդէն գրկուած գրութիւն մը հրատարակուած էր:

Այդ գրութեան յառաջաբանէն և ստորագրութեան նորօրինակ

ձեւէն այնպէս կը հասկնար Ընթերցողն թէ՝ դամբանականը խօսողն ու լրագրոյդ ղրկելու պաշտօնն ստանձնողն բոլորովին տարբեր անձեր են։ Մի քանի բառերով ցնորքեալ միտքերը բուժելու՝ և միանգամայն ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար՝ ստիպուեցանք ի պաշտօնէ հրապարակաւ յայտնել թէ՝ ինչպէս որ Մ. Սանոսեան՝ (քաղաքիս ճեկրաչէն թաղի վարժարանի ուսուցիչներէն) կանխաւ, առանց և է հրաւէրի, ինքնաբերաբար, ի՛նք կարդացած է այդ դամբանականն հանգուցեալ Լուսիկեանի գերեզմանին վրայ, 1907 Դեկտ. 4ին, տխուր պարագայի մը մէջ ոմանց խինդ և ոմանց ալ վիշտ պատճառելով՝ պատշաճից օրէնքին հակառակ, նմանապէս, այս անգամ եւս, ամենայն հաւանականութեամբ զայն փունջի դրկելու պաշտօնն ալ ինքն իր քաղաքէն ստանձնած է և ո՛չ ուրիշ մէկէ, իւր գրածն հրատարակել տալու գաւառական կարգ մը թղթակիցներու յատուկ խորագիտութեամբ։ Հաճեցէք, եթէ կարելի է, ներկայս նոյնութեամբ հրատարակել Ձեր պատուական «Փունջ»ին մէջ։

Յարգալիր ողջունիւ՝ մնամ աղօթարար

Առաջն. Տեղապահ Բաբեռդի

ԳԷՈՐԳ Ծ. ՎՐԴ. ԻԲՐԱՆՈՍԵԱՆ

ՆՇԱՆԱԽՕՄԱԹԻՒՆ

Ամսոյս 10ին, շաբաթ գիշեր, Նիկոմիդիոյ պատուաւոր անձնաւորութիւններէն Հէլվաճեան կարապետ էֆ.ի տան մէջ, երկու կողմի ազգականներու և բարեկամներու ներկայութեամբ, Նիկոմիդիոյ զարգացեալ և ազնիւ երիտասարդներէն դեղագործ Տիգրան էֆ. Մինասեանի նշանախօսութիւնը կատարուեցաւ ընդ Օր. Հայկանոյշ Կ. Հէլվաճեանի։

Տիգրան էֆ. Մինասեան՝ կայս. Բժշկական վարժարանի դեղագործական ճիւղին յաջողակ շրջանաւարտներէն ազնիւ ու հմտակրեալ երիտասարդ մ'է. իսկ Օր. Հայկանոյշ Կ. Հէլվաճեան՝ Հայուհեաց վարժարանի փայլուն շրջանաւարտուհիներէն՝ գեղեցիկ բարեմասնութիւններով և կանացի ընտիր ձիրքերով օժտուած հնարաւոր Օրիորդ մ'է։ Մեր շնորհաւորութիւնները։

Ա.ՂՕՒՈՐ ԲԱՌԵՐ

Առ ՕՐԻՈՐԴՆ

Աղուո՛ր աղջիկ, շնորհքներդ կանացի,
Հրապոյրներդ սիրաւէս,
Երգերուս մէջ պատկերացնել ջանացի,
Ե՛ս մոլորուն ինձ պուէս։

Երկնի կապոյտն ու ամպերն օդաչու,
Ծաղկանց ծո՛ցը երիներանգ՝
Պրպրտեցի աղուոր բառեր գրտնելու,
Բայց չի կրցայ. մի՛շտ զո՛ւր ջանք։

Ո՛չ ալ դաշտին մարմանդները ինձ տուին
Թարմութիւնդ պատկերող
Բա՛ռ մը փափուկ, ու կ'որոնեմ տակաւին,
Բայց գրտնելու չեմ կարող։

Աննուն ծովն ալ չի բրռնացուց սիրտըս ինձ,
Կոյս սրտիկդ լուծելու,
Լոյսն ու գոյներ, ծովն ու ձայներ գիս երբէք,
Չեն ներշնչեր երգելու։

Զորցա՛ւ սիրտըս ու խոհերս ալ ցոլտեցան,
Դիւյս երբե՛ք չի շարժիր,
Ո՞ւր այն պահեր խանդոտ յոյզի, հիացման,
Երբ կ'երգէի կեանքոս, ժի՛ր։

Աղուոր բառեր, հրնչուն, փափու՛կ, ներդաշնակ,
Շրնորհքներդ պատկերող,
Չունիմ այլեւս, սնանկացայ ես հասակ,
Չաներեւոյթ մէջ անկարող։

Բայց ի՞նչ բնեմ, դո՛ւն երգերուս նիւթն ես յար,
Ու պատռումիս առարկան,
Ա՛յլ լուռ երգ մը լլայ նայուածքս խանդավառ՝
Հատնումիս մէջ նոգեկան։

Տարսոն-Գոլէժ ԳՐԻԳՈՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Ա Ս Ա

Նիկոմիդիոյ Հանր. Պարտուց Վարչութեան կարեւոր պաշտօնեաներէն, Աբգանապետեան Մանկապարտէզի Տնօրէն Խորհրդոյ ատենապետ Զարեհ էֆ. Բէօթահիալըեանի հայր՝Մ. Աթանաս աղա Բէօթահիալըեան՝ կարճատեւ հիւանդութենէ մը վերջ, կնքեց իր մահկանացուն, վաթսուն տարեկան հասակին մէջ: Յուղարկաւորութեան հանդէսը կատարուեցաւ ի ներկայութեան ամուսար բազմութեան: Հեղհեղամբոյր բնաւորութեամբ օժտուած անձ մ'էր հանգուցեալը, որ դարուս գիտական պահանջմանց համաձայն դաստիարակած է իր զաւակները: Մեր ցաւակցութիւնները:

ԵՐԿՏՈՂԵԱԿՔ ԱՆԿԵՂՄ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԵԱՑ

Առ Տոքթ. ՍԻՄՈՆ էֆ. ՍԵՂԲՈՍԵԱՆ, Տոքթ. ՄԿՐՏԻՉ էֆ. ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆ

Կը փութամ՝ ի դիմաց Ալաճաճեան Ընտանեաց, յանկեղծ սրտէ յայտնել խորին շնորհակալեացս հաւաստիքը գերապնիւ Տոքթ. Սիմոն Սեղբոսեան և Տոքթ. Մկրտիչ Բարաղամեան էֆ.ներուս, որք բարեհաճեցան, բարեխիղճաբար և ազնուաբար, խնամել և դարմանել ծանրապէս հիւանդացած կրտսեր եղբայրս, որ սրտ՝ շնորհիւ յիշեալ երկու պատ. բժիշկներուս հայրական անդուլ ջանից ու ճարտար խնամոյ՝ բժշկուած եւ գրեթէ նախկին առողջութիւնն վերստացած է:

Կը հայցեմ յերկնից՝ որ պարգեւեն բարեբաստիկ և երկար տարիներ և գործոց բարեաց յաջողութիւն, ի մասնաւորի սոյն երկու ազնիւ բժիշկներուն, մարդասէր և բարեգութ հոգիներուն:

Նեւթական այս տարապայման անձկութեանս մէջ, կը խոստովանիմ, յիրաւի չա՛տ ծանրակշիռ թուեցաւ ինձ սիրական եղբօր անակնկալ հիւանդութիւնը եւ ա՛լ յոյսահատելու մօտ էի վերջապէս:

Թա՛ղ, ազնիւ բժիշկներ, մեր Երկնաւոր Հայրն յերկնից՝ և հոգեկոյս Ալաճաճեան Համբարձում էֆէնդի ի խորոց իւր չիրմին՝ սիրեն Ձեր վրայ իւրեանց օրհնութիւնները ու բարեմաղթութիւնները:

Ձերջ հնազանդ Շնորհապարտ Ձեզ

ՍԻՄՈՆ Հ. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

Արտօնատէր Ալ.Ալաճաճեան Ընտանիք.—Պատասխանատու-Տնօրէն Ս.Զիմմլիճեան
Տպագր. ԶԱՐԻՀ Ն. ՊԷՐՊԻՐԵԱՆ

1 9 0 8

Նոր Տարուան Առաջին

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ե. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ԳԱՆՁ ԻՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Այս գրքին համար յատկապէս փորագրուած 300 պատկերներով։
Անմրցելիօրէն ընտրելագոյն դասագիրքը Տարր. Դասընթացքի երկաեռ աշակերտաց համար։

Գին 5 դրչ.

Կեդրոնատեղին է հեղինակին սեպհական ԳԱՐՈՒՆ Գրատունը,
Կ. Պոլիս, Մեծ Նոր Խան, Վերի յարկ, թիւ 55։ 10—5

Մեծ Վաճառատուն

Ասեղնագործութեան

եւ Օժիտի Վերաբերեալ Զանազան Նիւթոց

ՇԱԼՃԵԱՆ ԵՒ ԹԱՎՃԱՆԵԱՆ

ՀԱՃԱԽԱԳԻՏՔ ԿԱՑՍԵՐԱՒԱՆ, ՊԱԼԱՏԱՑԱՆ

Կ. Պոլիս, Էսկի Զապթիէ Ճատէսի, Թիւ 63

×

Այս մեծ վաճառատունը, որ իր ապրանաց տեսակներուն ճոխութեամբը և չափաւոր գիներովը հանրածանօթ է, եւրոպական առաջնակարգ գործարաններու հետ իր յարաբերութեանց շնորհիւ արտադրելի ունի պատրաստ ճոխ հաւաքածոյ մը ասեղնագործութեան և օժիտի վերաբերեալ նոր և ընտիր նիւթերու, ինչպէս մետաքսեայ կերպասներ, ատլաս, թաւիշ, թաւթա, ոսկեզօծ և արծաթեայ գուտ և անգուտ թելեր [խաս և խամ սըրմա], ճերմակեղէնի համար ընտիր պաճուճեղէններ, վալանսիէն ու մետաքսէ թանթէլաններ, ճերմակ քթան ըպաղդիական ընտիր չափիկի կերպասներ, բիքէներ, ըգունաւոր պաթխաթներ եւն. եւն.։

Ձեռագործ բանուած զանազան ճոխ նիւթոյ հաւաքածոյ մը պատրաստ կը գտնուի։

ՄԱՆԱՒՈՐ ՁՆՂՁ դպրոցական հասատութեանց համար։

Վաճառատան մէջ միշտ պատրաստ կը գտնուի ասեղնագործի գործիք մը։ 10—2

«ԴԱՐՈՒՆ ՄԵԾԱՒՈՅՆ ԳԻՐՔԵՐԷՆ ՄԻՆ»

ՊԱՐՉ ԿԵԱՆՔԸ

Գրեց՝ ՇԱՐԼ ՎԱՆՆԸՐ

Թարգ. ՅՈՎՀ. Ե ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Առողջ մտածումներ, բարձր գաղափարներ, ներշնչող օրինակներ, գրական ոճ, խնամուած լեզու, մաքուր ապագրութիւն. — ահա հանգամանքը ՊԱՐՉ ԿԵԱՆՔԻՆ, որուն փրանսերէնն և անգլիերէնն ապագրութիւնէն բիւրաւոր օրինակներ ծախուած են Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ։ ՊԱՐՉ ԿԵԱՆՔԸ կազանդի և Ծննդեան պատուական նուէրը մըն է, որ Դարուն «Բարդ կեանքին» տենդայոյզ ձգտումին հետեւանքով իր այժմէութիւնը բնաւ պիտի չկորսնցնէ։ Էջ՝ 168. գին՝ 3½ դահեկան։ Դիմել՝ Մր. Բիթի, Պայըլը Հաուզ, կ. Պոլիս, կամ թարգմանչին՝ Հայուհեաց Վարժարան, Ասթարաքար և կամ կ, Պոլսոյ գրավաճառաց։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՏԱՍՆԵՒԻՆՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐ

ԵՒ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՐՈՒՍԱՑԻ ՏԷՐՈՅԵՆՑ

Գրեց՝ Գ. Գ. ՄԵՄՄԷՐԵԱՆ.

Աւստիկ կարեւոր գործ մը, որուն կ'սպասէին բանասէրք։ 1800 թուականէն մինչեւ 1890՝ պատմական, արուեստական, բանասիրական, մանաւանդ տաճկաբանական ու փիլիսոփայական դէպքերու չէշտաճնիներու և արձանագրութեանց վաւեր չէշտակարաններով լեցուն, ուր կը պատկերի 19րդ դարը Թուրքահայոց վերաբերութեամբ՝ դէպի մատենագրապէս ու խնայապէս՝ կցորդուած կենսագրութեանն ու հոգեբանութեանը հետ Յովհ. Տէրոյենցի, որ այդ դարուն ամէնէն նշանաւոր խնամատարէն մատենագիրն եղաւ։ Երկու լուսատիպ պատկերով, լնքնագիր ձեռագիրներով և Հ. Արսէն Բագրատունիի, Եղիա Տէվէրճիպաշեանի, Ատոմ Տէրոյենցի և ն. անտիպ գրուածներով, 260ի չափ մեծադիր էջերով։

Կը վաճառուի Կ. Պոլիս, Զաքմաքճըլար գրավաճառ—Հրատարակիչ Զարդարեան Եղբարց, և այլ գրավաճառներու։ Նաեւ հեղինակին քով։

ԳԻՆ 12½ ՂՐՈՒՇ